

Maja Wojciechowska

Uniwersytet Gdański

e-mail: maja.wojciechowska@ug.edu.pl

**[Zdzisław Gębołyś (red.),
Wokół „Katechizmu biblioteki” Paula Ladewiga
Bydgoszcz: Wydawnictwo Uniwersytetu
Kazimierza Wielkiego, 2019. 280. ss.**

DOI: <http://dx.doi.org/10.18778/0860-7435.30.05>

Najnowsza książka pod redakcją Zdzisława Gębołyśa wydana w 2019 r. nakładem Wydawnictwa Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego stanowi pokłosie konferencji zorganizowanej dwa lata wcześniej pod tym samym hasłem i niewątpliwie jest wynikiem zainteresowań badawczych redaktora naukowego tomu. Z. Gębołyś nie pierwszy raz pokazuje swoją fascynację bibliotekarstwem niemieckim. Z dużą konsekwencją stara się od lat popularyzować myśli niemieckiego bibliotekoznawcy, próbując wykorzystać je na polu współczesnego bibliotekarstwa polskiego. W 2016 r. nakładem tego samego wydawnictwa ukazał się bowiem polski przekład *Katechizmu biblioteki* Paula Ladewiga (2016), zaś w 2019 r. odbyła się druga już bydgoska konferencja poświęcona temu dziełu. Można zatem powiedzieć, że badania nad dorobkiem naukowym P. Ladewiga zaczynają powoli wpisywać się w nurt badawczy bydgoskiego bibliotekoznawstwa.

Paul Ladewig, z wykształcenia historyk, lecz bibliotekarz i bibliotekoznawca z powołania, założyciel i reorganizator blisko 400 bibliotek w Niemczech, opublikował wiele cenionych i do dziś wznawianych prac¹, dotyczących szeroko rozumianego bibliotekarstwa. W 1914 r., a więc ponad sto lat temu,

¹ Warto wspomnieć choćby (Ladewig, 1912) oraz (Tenze, 1905).

wydał w Lipsku kolejne dzieło – *Katechismus der Bücherei* (Ladewig, 1914) – poświęcone problemom zawodu bibliotekarskiego, w którym zawarł swoje przemyślenia, niekiedy przybierające postać wskazówek czy rekomendacji, dotyczących polityki bibliotecznej oraz filozofii bibliotekarstwa. Stosując tematyczno-alfabetyczny układ, w sześciu rozdziałach podjął wątki związane z książką, biblioteką, prowadzeniem biblioteki, jej budową, organizacją i kierowaniem. Rozważania te w dużej części zachowały swoją aktualność i w związku z tym zostały wykorzystane przez Z. Gębołysia jako punkt wyjścia do akademickiej dyskusji na temat roli bibliotekarza we współczesnym społeczeństwie, zasad działania bibliotek, narzędzi pracy, oraz innych kwestii uwzględnionych przez P. Ladewiga. Jest to ciekawe ujęcie, które pokazuje ciągłość pomiędzy bibliotekarstwem sprzed stu lat i bibliotekarstwem współczesnym. Nie ulega bowiem wątpliwości, że zmieniły się metody i narzędzia pracy, ale niektóre idee mogą być i są kontynuowane do dnia dzisiejszego. Ponieważ książka pod redakcją Z. Gębołysia to *de facto* zbiór referatów, to od Autorów zależało w jakim stopniu i zakresie odwołają się do myśli niemieckiego bibliotekarza, a także, jakie wątki uwypuklą i uznają za wciąż aktualne i godne podkreślenia.

Książka *Wokół „Katechizmu biblioteki” Paula Ladewiga* składa się z trzech części – pierwszej, poświęconej życiu i twórczości Ladewiga oraz dwóch kolejnych, stanowiących komentarze do jego nauk. O ile autorzy artykułów z pierwszej części bezpośrednio odnieśli się do osoby Ladewiga, o tyle w pozostałych związków z jego naukami można określić jako bardzo różny. Niekiedy Autorzy rzeczywiście polemizowali z naukami pisarza, w innych przypadkach zaś, po krótkim odwołaniu się do jego myśli, kontynuowali swobodnie temat własnych studiów. W związku z tym w tomie pojawiają się tak różne zagadnienia jak na przykład: działalność bibliograficzna w okresie II Rzeczypospolitej, kobiety bibliotekarki w Bibliotece Zakładu Narodowego im. Ossolińskich w dwudziestoleciu międzywojennym, rola bibliotekarzy w zachowaniu tożsamości narodowej na Zaolziu, wskaźniki efektywności bibliotek, technologie wykorzystywane w serwisach współczesnych bibliotek publicznych, czy kursy e-learningowe w Bibliotece Głównej Akademii Muzycznej w Bydgoszczy. Tak duża różnorodność podejmowanych tematów z jednej strony pokazuje szerokie spektrum przemyśleń Ladewiga i uniwersalność Jego nauk, z drugiej zaś powoduje, że książka ma niespójny charakter i trudno powiedzieć, do jakiego czytelnika jest adresowana, bowiem zarówno historycy bibliotekarstwa, jak i bibliotekarze praktycy czy bibliotekoznawcy badający współczesne aspekty funkcjonowania bibliotek poszukują różnych treści w monografiach naukowych.

Kolejną wątpliwość budzi publikowanie referatów w trzech różnych językach. Praktyki stosowane w tym zakresie są różne i rzeczywiście wielu redaktorów tomów woli pozostawić teksty w oryginale, co ma swoje zalety, jednak osobiście nie jestem zwolenniczką takiej formuły. W przypadku zachowania formy tzw. materiałów pokonferencyjnych uznałabym to za w pełni uzasadnione, jednak w sytuacji, kiedy monografia ma stanowić integralną całość, powinna mieć spójny charakter również w warstwie językowej.

Poza wspomnianymi kwestiami dyskusyjnymi należy podkreślić, że tom został wydany z niezwykłą starannością i dbałością o detale, co zdarza się coraz rzadziej w przypadku książek będących pokłosiem konferencji. Interesujący jest również materiał ilustracyjny zamieszczony w kolorze. Wreszcie na koniec wspomnieć należy, iż sama konferencja zorganizowana przez Z. Gębołyśa łączy różne grupy specjalistów, stanowiąc platformę do debaty dla osób, które na ogół spotykają się w odrębnych gremiach. Pozwala zatem na integrację i wymianę myśli wśród badaczy zajmujących się różnymi aspektami bibliotekarstwa bądź prasoznawstwa, co zresztą zgodne jest z modelem przyjętym przez Ladewiga, który potrafił spajać różne wątki badawcze.

Trudno jest dokonać jednoznacznej oceny całej książki przygotowanej przez Zbigniewa Gębołyśa, ponieważ siłą rzeczy każdy rozdział napisany przez innego autora, charakteryzuje się różnym poziomem naukowym, językowym itp. Różna jest skala badań podejmowanych przez poszczególnych autorów, zastosowane narzędzia badawcze, wreszcie odmienne są punkty widzenia i interpretacja wielu kwestii. Z pewnością jednak można znaleźć w opisywanym tomie wiele ciekawych artykułów, wskazujących na trwałość i niezmiennność pewnych kwestii czy zagadnień, z którymi muszą mierzyć się bibliotekarze. Trafnie pisze o tym Lidia Derfert-Wolf w swoim artykule zatytułowanym: *Stare wino w nowej butelce – nowoczesne biblioteki a „Katechizm biblioteki” Paula Ladewiga z 1914 r.* oraz Krystyna Hudzik, w tekście *Wskaźniki efektywności bibliotek – o aktualności zasad statystyki i księgowości Paula Ladewiga*. Obie Autorki zwróciły uwagę, że wiele kwestii związanych z organizacją współczesnych bibliotek, ujmowanych w standardach, zaleceniach, dokumentach czy wytycznych było omawianych przez Ladewiga w jego pracach. Można podać tu przykład sposobów pozyskiwania danych statystycznych, badania jakości usług bibliotecznych, strategii zarządzania, księgowości bibliotecznej, które współcześnie analizowane są w dokumentach IFLA oraz kryją się pod postacią nośnych hasel jak np. ISO, TQM, EFQM, CAF, controlling, czy *Balanced Scorecard*. Uwagę zwraca również zasygnalizowanie w książce problemu konkurencji między bibliotekami, czego nie zauważa dziś wielu bibliotekarzy, a co widział już sto lat temu Ladewig.

Maja Wojciechowska

Wydaje się, że największym walorem książki pod redakcją Z. Gębołyśa jest uzmysłowienie Czytelnikom, iż wiele zagadnień, które dziś uznajemy za trudne i zarazem istotne, nie jest nowych, a sięgnięcie do wcześniejszych rozwiązań może spowodować nowe spojrzenie na kwestie trudne i dać impuls do innego postrzegania wielu zagadnień.

Bibliografia

- Ladewig, Paul (1905). *Die Verwaltung und Einrichtung der Kruppschen Bücherhalle*. Essen: Krup.
Ladewig, Paul (1912). *Politik der Bücherei*. Leipzig: Ernst Wiegandt Verlagsbuchhandlung.
Ladewig, Paul (1914). *Katechismus der Bücherei*. Leipzig: Ernst Wiegandt Verlagsbuchhandlung.
Ladewig, Paul (2016). *Katechizm biblioteki*. Przel. na j. polski i angielski Zdzisław Gębołyś, współprac. w tłum. na j. polski Bernhard Kwoka. Bydgoszcz: Wydawnictwo Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego.